

POSTANOWIENIE

Dnia 29 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania A. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie
o wysokość podstawy wymiaru składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 29
listopada 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Lublinie
z dnia 14 grudnia 2021 r., sygn. akt III AUa 941/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
 - 2. zasądza od skarżącej na rzecz organu rentowego kwotę
2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**
- (AGM)**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Lublinie, wyrokiem z dnia 14 grudnia 2021 r., oddalił
apelację A. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 września 2021 r.,
mocą którego oddalono jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych, Oddział w Lublinie z dnia 26 listopada 2019 r., stwierdzającej, że
podstawa wymiaru składek odwołującej się, podlegającej ubezpieczeniom jako
osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą na obowiązkowe
ubezpieczenia społeczne: emerytalne, rentowe, wypadkowe oraz dobrowolne

ubezpieczenie chorobowe, wynosi za maj 2015 r. 2.375,40 zł, zaś na ubezpieczenie zdrowotne 3.104.57 zł.

W maju 2015 r. odwołująca się zadeklarowała jednorazowo podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości 9.000.00 zł, po czym wystąpiła z roszczeniami o świadczenia z ubezpieczenia społecznego. W ocenie organu rentowego, działania ubezpieczonej w zakresie znacznego zwiększenia podstawy wymiaru składek były nieracjonalne z ekonomicznego punktu widzenia, ponieważ zadeklarowała ona podstawę wymiaru składek kilkukrotnie wyższą niż najniższa, co kłóciło się z definicją działalności gospodarczej, której oprócz tego, że ma być prowadzona w sposób zorganizowany i ciągły, to również w sposób zarobkowy. Tak znaczące zwiększenie kosztów w zakresie należnej składki na ubezpieczenia społeczne pozwalało stwierdzić, że działanie to nakierowane było jedynie na uzyskiwanie z organu rentowego wysokich świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

W swojej ocenie Sąd Apelacyjny nie podzielił treści uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r. w sprawie II UZP 1/10, z tego względu, że Sąd Najwyższy pominął cel i oraz funkcję działalności gospodarczej i nie rozpatrywał jej w sposób dostateczny pod kątem wielorakich i dalekosiężnych możliwości radykalnego wykorzystania systemu, prowadzących do zapewnienia sobie przez przedsiębiorcę stałego, wysokiego i nieuzasadnionego źródła dochodów bez ponoszenia ryzyka ekonomicznego, przy jednoczesnej dyskryminacji pozostałych ubezpieczonych partycypujących w gromadzeniu środków na fundusze ubezpieczeń społecznych oraz funduszu ubezpieczeń chorobowych. W konsekwencji Sąd Apelacyjny dopuścił możliwość ingerencji w wysokość deklarowanej podstawy w określonych, indywidualnych stanach faktycznych, ponieważ - z racji na przeprowadzoną analizę przepisów prawnych - prowadzący działalność gospodarczą nie może w całkowicie dowolny sposób ukształtować podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, która to podstawa nigdy nie podlegałaby kontroli Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik ubezpieczonej, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazał

na oczywistość skargi w zakresie naruszenia przepisów prawa materialnego ustawy systemowej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy. Konieczne jest zatem wykazanie, że sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis jasny i jednoznaczny, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości. Innymi słowy, przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W świetle uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2023 r., III UZP 3/23, mającej moc zasady prawnej - organ rentowy w przypadku podjęcia pozarolniczej działalności przez ubezpieczonego, nie negując tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, jest uprawniony do weryfikacji podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w sytuacji, gdy w początkowym okresie prowadzenia tej działalności ubezpieczony deklaruje podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, której wysokość nie ma odzwierciedlenia w przychodach (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w związku z art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1 oraz art. 86 ust. 1 i 2 w związku z art. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z

2023 r., poz. 1230 ze zm.). Opisana uchwała wyklucza możliwość stwierdzenia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Zmiana linii orzeczniczej wynika stąd, że od podjęcia uchwały II UZP 1/10 upłynęło już kilkanaście lat, a w tym okresie przedmiotem postępowań sądowych (przed sądami powszechnymi i Sądem Najwyższym) były różne stany faktyczne, w których stosowanie mechanizmu określonego w sprawie prowadziło do niesprawiedliwych (nieakceptowalnych) rezultatów, w których osoby rozpoczynające pozarolniczą działalność od początku swej aktywności deklarowały maksymalną podstawę wymiaru składek, choć były już niemal pewne ziszczenia się jednego z ryzyk socjalnych, podczas gdy zarówno przedmiot podjętej aktywności zawodowej, jak i jej rozmiar nie niosły ze sobą ekspektatywy uzyskania przychodów pozwalających na pokrycie kosztów składek na ubezpieczenia społeczne. Dodatkowo taka osoba nie korzystała z możliwości preferencyjnego oskładkowania, o jakiej mowa w art. 18a ustawy systemowej, a dodatkowo po zakończeniu okresu pobierania świadczeń z ubezpieczenia społecznego likwidowała daną działalność, na którą *nota bene* nie ponoszono w ogóle żadnych nakładów w celu jej rozwinięcia.

Po wtóre, w orzecznictwie Sądu Najwyższego aprobowano, że organ ubezpieczeń społecznych jest uprawniony do kontroli i korygowania zawyżonych podstaw wymiaru składek z każdego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym dla zapobieżenia nabywania nienależnych lub zawyżonych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, jeżeli okoliczności sprawy wskazują na intencjonalny lub manipulacyjny zamiar uzyskania takich świadczeń z ubezpieczenia społecznego w sposób sprzeczny z prawem lub zmierzający do obejścia przepisów i zasad systemu ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2018 r., I UK 208/17, LEX nr 2541912). Organ rentowy ma prawo do kontroli samego tytułu i w konsekwencji również podstawy składek w sytuacji początkowego zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego nieuzasadnionej dysproporcji przychodu i zgłaszanej podstawy składek. Może zakwestionować sam tytuł albo samą podstawę wymiaru składek. Ubezpieczenie społeczne nie jest celem głównym działalności gospodarczej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2018 r., II UK 302/17, LEX nr 2583085). W rezultacie zaistniała konieczność ujednolicenia orzecznictwa, co zaowocowało pytaniem prawnym Sądu

Najwyższego w sprawie III USKP 22/22 i doprowadziło do wydania uchwały w sprawie III UZP 3/23.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

(AGM)

[ał]